

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра фундаментальної та прикладної геології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету геології,
географії, рекреації і туризму

Катерина КРАВЧЕНКО

“24” серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ТА ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ГЕОЛОГІЧНИХ РОБІТ НА НАФТУ І ГАЗ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 10. Природничі науки
спеціальність 103. Науки про Землю
освітня програма Геологія нафти і газу
спеціалізація
вид дисципліни обов'язкова
факультет геології, географії, рекреації і туризму

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

“27” серпня 2025 року, протокол № 12

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Самчук Ірина Миколаївна, к. геол. наук, доцент кафедри фундаментальної та прикладної геології,
Сердюкова Ольга Олексіївна., старший викладач кафедри фундаментальної та прикладної геології

Програму схвалено на засіданні кафедри фундаментальної та прикладної геології

Протокол від “26” серпня 2025 року № 9

В. о. завідувача кафедри фундаментальної та прикладної геології

(підпис)

Олена ХРИПКО

Програму погоджено з гарантом освітньо - професійної програми «Геологія нафти і газу»,

Гарант освітньо – професійної програми «Геологія нафти і газу»,

(підпис)

Ірина САМЧУК

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від “27” серпня 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис)

Юлія ПРАСУЛ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Організаційне та правове забезпечення геологічних робіт на нафту і газ» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Геологія нафти і газу» підготовки бакалаврів спеціальності 103. Науки про Землю.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни:

навчити майбутніх фахівців особливостям управління, організації та планування геологічних робіт на нафту і газ у поєднанні з правовими знаннями забезпечення цих робіт з метою використання отриманих знань у практичній діяльності.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- вивчення теоретичних основ менеджменту, враховуючи особливості нафтогазовидобувної специфіки;
- засвоєння принципів і методів раціонального управління на геологічному підприємстві;
- вивчення методичних основ і принципів організації і планування геологорозвідувального виробництва;
- засвоєння правових аспектів забезпечення геологічних робіт на нафту і газ.

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-
Семестр	
8-й	-
Лекції	
24 год	2+6
Практичні, семінарські заняття	
8* год	2
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
88* год	110
Індивідуальні завдання	
-	год

*-розрахунок годин для малочисельної групи

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

K04. Знання та розуміння предметної області наук про Землю та розуміння професійної діяльності.

K11. Прагнення до збереження природного навколишнього середовища

K21. Здатність до планування, організації та проведення геологічних досліджень і підготовки звітності.

K23. Здатність планувати й реалізувати геологорозвідувальні роботи, у тому числі на нафту і газ

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

ПР 14. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій в галузі наук про Землю, планувати геологорозвідувальні роботи на нафту і газ;

ПР15. Уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних. Проводити самостійні дослідження геологічних об'єктів і процесів у земній корі в польових і лабораторних умовах.

ПР16. Застосовувати знання законодавства України в галузі геології, надрокористування, охорони довкілля та охорони праці для обґрунтування проведення геологічних робіт, у тому числі на вуглеводні,

1.8. Пререквізити:

Геоінформаційні технології та геокартування; Прогнозування, пошук та розвідка родовищ нафти і газу» «Екологічна безпека»; «Комп'ютерне моделювання в геології нафти і газу»; «Підрахунок ресурсів і запасів вуглеводнів».

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Організаційне забезпечення геологічних робіт на нафту і газ

Тема 1. Значення геологорозвідувальних робіт у нафтовій і газовій промисловості

Роль геологорозвідувальних робіт. Основні етапи відкриття і дослідження родовищ нафти й газу. Методи визначення кількості та якості вуглеводнів. Геологічна інформація як основа раціонального видобутку. Стратегічне та економічне значення.

Тема 2. Державне управління та регулювання нафтової галузі

Роль держави у нафтовій галузі. Нормативно-правова база. Функції центральних та місцевих органів влади у сфері нафтогазового комплексу.

Тема 3. Ліцензування геологорозвідувальних робіт на нафту і газ

Механізми державного регулювання. Умови, порядок подання документів, конкурси та аукціони на право користування надрами. Вимоги до проведення геологорозвідувальних робіт, звітність та контроль. Ліцензування, екологічний та технічний контроль, оподаткування, санкції за порушення.

Тема 4. Фінансування геологорозвідувальних робіт на нафту і газ

Джерела фінансування геологорозвідувальних робіт на нафту і газ. Прямі інвестиції, державно-приватне партнерство, спільна діяльність. Державний аудит, фінансова звітність, оцінка економічної доцільності.

Тема 5. Планування геологорозвідувальних робіт

Роль планування у забезпеченні ефективності геологорозвідувального процесу. Види та етапи планування. Кошторис, джерела фінансування, оцінка ризиків і очікуваних результатів. Моніторинг виконання робіт, звітність і внесення змін у процесі реалізації.

Тема 6. Порядок розпорядження геологічною інформацією

Поняття геологічної інформації. законодавчі акти України, що регламентують зберігання, використання та доступ до геологічної інформації. Форми власності на геологічну інформацію. Механізм розпорядження інформацією.

Тема 7. Особливості умов праці у нафтогазовій галузі

Загальна характеристика умов праці. Виробничі фактори. Нормативно-правове забезпечення, система заходів з профілактики виробничих ризиків. Соціальні аспекти та медичне забезпечення працівників.

Розділ 2. Правове забезпечення геологічних робіт на нафту і газ

Тема 8. Історико-правові аспекти становлення режиму надрокористування територій сучасної України

Використання надр у добу Київської Русі та козацької держави. Правові норми та підходи до видобутку корисних копалин у період російської та Австро-Угорської імперій. Радянський період. Формування національної системи після 1991 року. Сучасні тенденції та перспективи

Тема 9. Особливості правовідносин у користуванні нафтоносними надрами

Поняття та правова природа надрокористування. Суб'єкти правовідносин. Права та обов'язки надрокористувачів. Правові режими користування нафтоносними надрами.

Тема 10. Відповідальність за порушення законодавства у нафтогазовій сфері

Конституція України, Кодекс про надра, профільні закони у сфері нафтогазового комплексу. Адміністративна відповідальність. Кримінальна відповідальність. Цивільно-правова та господарсько-правова відповідальність.

Тема 11. Міжнародний досвід у правовому регулюванні геологічних робіт

Загальні принципи міжнародного права надрокористування. Моделі правового регулювання у різних країнах. Ліцензування та угоди про розподіл продукції (PSA). Роль Орхуської конвенції, директив ЄС та міжнародних екологічних норм. Адаптація законодавства до європейських стандартів, інтеграція у світові ринки та залучення інвестицій.

Тема 12. Охорона довкілля в процесі користування надрами

Екологічні аспекти геологорозвідувальних робіт. Вплив геологорозвідувальних робіт на довкілля. Нормативно-правова база екологічної безпеки. Екологічні вимоги до геологорозвідки. Методи мінімізації негативного впливу. Інтеграція екологічних стандартів ЄС, цифровізація моніторингу, «зелена» трансформація нафтогазової галузі.

3 Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		лек	пр	лаб	інд.	с.р.		лек	пр.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Організаційне забезпечення геологічних робіт на нафту і газ												
Тема 1. Значення геологорозвідувальних робіт у нафтовій і газовій промисловості	11	2	1			8	11		1			10
Тема 2. Державне управління та регулювання нафтової галузі	11	2	1			8	13	2	1			10
Тема 3. Ліцензування геологорозвідувальних робіт на нафту і газ	10	2				8	12	2				10
Тема 4. Фінансування геологорозвідувальних робіт на нафту і газ	12	2	2			8	10					10
Тема 5. Планування геологорозвідувальних робіт	12	2	2			8	7	2				5
Тема 6. Порядок розпорядження геологічною інформацією	10	2				8	10					10
Тема 7. Особливості умов праці у нафто-газовій галузі	10	2				8	10					10
Разом за розділом 1	76	14	6			56	73	6	2			65
Розділ 2. Правове забезпечення геологічних робіт на нафту і газ												
Тема 8. Історико-правові аспекти становлення режиму надрокористування територій сучасної України	10	2				8	5					5
Тема 9. Особливості правовідносин у користуванні нафтоносними надрами	8	2				6	12	2				10
Тема 10. Відповідальність за порушення законодавства у нафтогазовій сфері	9	2	1			6	10					10
Тема 11. Міжнародний досвід у правовому регулюванні геологічних робіт	8	2				6	10					10
Тема 12. Охорона довкілля в процесі користування надрами. Екологічні аспекти геологорозвідувальних робіт	9	2	1			6	10					10
Разом за розділом 2	44	10	2			32	47	2				45
Усього годин	120	24	8			88	120	8	2			110

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Державна підтримка інвестиційних проектів зі значними інвестиціями	1	1
2.	Органи управління у сфері надрокористування в Україні	1	1
3.	Економічне обґрунтування геологічного проекту	2	
4.	Складання плану геологорозвідувальних робіт для конкретної ділянки	2	
5.	Розгляд судових прецедентів у галузі геології: аналіз кейсів	1	
6.	Оцінка екологічних ризиків та розробка заходів безпеки	1	
Разом		8	2

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи Закріпити навчальний матеріал за темами:	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Організація геологорозвідувальних робіт на сучасному етапі	8	10
2.	Договірна база геологорозвідувальних робіт	8	10
3.	Правовий режим використання земель при проведенні геологічного вивчення надр	8	10
4.	Ліцензування геологорозвідувальних робіт: порядок отримання та умови використання спеціальних дозволів	8	10
5.	Нормативно-правове регулювання обліку запасів корисних копалин	8	5
6.	Державний контроль і нагляд за веденням геологорозвідувальних робіт	8	10
7.	Техніко-економічне обґрунтування геологорозвідувальних робіт	8	10
8.	Організація та правове забезпечення робіт з ліквідації та консервації свердловин	8	5
9.	Правовий режим користування надрами в Україні. Назвіть основні види спеціальних дозволів на користування надрами та умови їх отримання.	6	10
10.	Особливості правового забезпечення морських геологорозвідувальних робіт	6	10
11.	Міжнародне співробітництво у нафтогазовій галузі. Ризики для інвестора при проведенні пошуково-розвідувальних робіт.	6	10
12.	Природоохоронні вимоги при проведенні геологорозвідувальних робіт	4	5
	Підготовка до екзамену	2	5
Разом		88	110

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Передбачені лекції, практичні заняття та самостійна робота. Лекції на час воєнного стану проводяться дистанційно у форматі відеоконференцій (платформа Zoom), студентам надаються питання для самоперевірки та самоконтролю в усній формі та в системі управління навчанням Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment (Moodle). Навчально-методичний комплекс розміщений на сайті кафедри.

Методи навчання : пояснювально-ілюстративні (презентації); проблемного викладу, частково-пошукові.

8. Методи контролю

Методи контролю спрямовані на перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентів.

Поточний контроль - усне опитування, письмові відповіді на лекційні контрольні питання виконання та захист практичних робіт в системі управління навчанням Moodle.

Проміжний контроль – письмова контрольна робота в системі Moodle.

Самостійна робота студента - перевірка конспектів лекцій, усне опитування на заняттях.

Підсумковий контроль - екзамен усний та письмовий (комплексний онлайн-тест).

Моніторинг та самоконтроль – відстежування прогресу студентів за допомогою системи автоматичного оцінювання і журналу активності в Moodle.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота												Контроль на робота	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1							Розділ 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	20	60	40	100
4	4	2	5	5	2	2	2	2	5	2	5				

T1, T2 ... – теми лекцій в яких враховані бали практичних робіт і відповіді на контрольні питання на лекціях.

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 40 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю (лекції, практичні, контрольна робота, самостійна робота).

Критерії оцінювання

За робочою програмою заплановано **12 лекцій**. Для лекційного контролю відводиться **12 балів**, (відповіді в системі Moodle на контрольні питання з кожної теми), які оцінюються по 2 бали.

За робочою програмою заплановано **6 практичних робіт**, які оцінюються по **2-3 бали** включаючи виконання роботи 1 бал, захист роботи 0,5-1 бал, присутність на занятті 0,5 бали (16 балів):

Практичні роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість балів
1.	Державна підтримка інвестиційних проектів зі значними інвестиціями	2
2.	Органи управління у сфері надрокористування в Україні	2
3.	Економічне обґрунтування геологічного проекту	3
4.	Складання плану геологорозвідувальних робіт для конкретної ділянки	3
5.	Розгляд судових прецедентів у галузі геології: аналіз кейсів	3
6.	Оцінка екологічних ризиків та розробка заходів безпеки	3
Разом		16

Запланована **1 контрольна робота**, що оцінюється максимально в **20 балів**.

Екзаменаційна робота оцінюється в **40 балів** – складання екзаменаційного онлайн-тесту, який складається з 40 питань і 3-4 варіантів відповідей, з яких треба обрати одну правильну. За кожну правильну відповідь – 1 бал.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента і проводиться на освітній платформі Moodle. У разі використання заборонених джерел студент на вимогу викладача залишає конференцію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Підсумкова оцінка (ПО) в балах з дисципліни розраховується за накопичувальною системою як сума балів, отриманих студентом за поточний контроль (ПК), за практичні роботи (ПР), за екзаменаційну роботу (ЕР):

$$ПО = ПК + ПР_{1-6} + ЕР$$

Робочою програмою дисципліни передбачено врахування результатів неформальної освіти студентів (онлайн-курси, семінари, наукові заходи тощо) як складової освітнього процесу. Отримані компетентності можуть бути зараховані у межах поточного та підсумкового контролю відповідно до встановлених критеріїв, але не більше 25 % від загального обсягу кредитів за освітньою програмою, за якою навчається здобувач.

Освітні платформи для неформальної освіти наведені в розділі 12. Освітні платформи для неформальної освіти.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Кодекс України «Про надра» від 27.07.1994 № 132/94-ВР. : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>
1. Про нафту і газ : Закон України від 12.07.2001 № 2665-III. : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14#Text>
2. Філатова В. К., Шульга Т. М. Правові засади геологічного вивчення надр в Україні : монографія Харків : Видавництво «ФІНН», 2011. 69 с.

Допоміжна література

3. Кірін Р.С., Хоменко В.Л. Геологічне право : навч. посіб. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2015. 198 с.
4. Кобецька Н. Р. Екологічне право України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 352с.
5. Олійник О. М. Правове регулювання охорони надр за законодавством України (окремі аспекти) : монографія. Хмельницький : Поліграфіст, 2011. 140 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне Забезпечення

1. Про затвердження Інструкції зі складання проєктів та кошторисів на проведення геологорозвідувальних робіт: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1410-22#Text>
2. Про затвердження Порядку державної реєстрації робіт і досліджень, пов'язаних із геологічним вивченням надр: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1157-13#Text>
3. Положення про Державну службу геології та надр України : веб-сайт. URL: <https://www.geo.gov.ua/pro-nas/pravovi-zasady/>

4. Спеціальний дозвіл : веб-сайт. URL: <https://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/2018/06/4868.pdf>
5. Охорона праці при геологорозвідувальних роботах: : веб-сайт. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/48405648.pdf>

12. Освітні платформи для неформальної освіти

Міжнародні платформи:

Coursera (<https://www.coursera.org/>): містить широкий спектр курсів від провідних університетів, включаючи геологію.

edX (<https://www.edx.org/>): платформа, що пропонує курси з геології та суміжних дисциплін.

UDEMY (<https://www.udemy.com/>): містить багато практичних курсів з геології, в тому числі специфічні для нафтогазової галузі.

Українські платформи:

Prometheus (<https://prometheus.org.ua/>): один з найвідоміших провайдерів неформальної освіти в Україні, де можна знайти курси з різних сфер.

Освіта (<https://osvita.diiia.gov.ua/>): державна платформа, що об'єднує освітні курси, у тому числі з геології.

Mooc4UA (<https://mooc4ua.online/>): платформа, що допомагає знайти та отримати доступ до онлайн-курсів українською та іншими мовами.